

ANTON JIRKU: Die Ausgrabungen in Palästina und Syrien. Max Niemeyer kiadása, Halle (Saale) 1956. —102 oldal + 20 oldal képes illusztráció.

Szíria—Palesztina területén a mohamedán hatóságok merevsége miatt viszonylag későn — mindössze hetven éve — indulhatott meg a rendszeres archeológiai kutatás. Volt azonban ebben valami jó is, az t. i., hogy ekkorra az Egyiptomban és Mezopotámiában végzett ásatások tapasztalatai nyomán kiformalódtak a kutatás módszerei, s kevésbé fenyegetett az a veszély, hogy az ötletszerű, vagy kiforratlan kutatási mód mellett a Szíria—Palesztinában amúgyis csekélyebb számú leletanyag egy része veszendőbe megy. Az említett hetven év így bőséges eredményeket szolgáltatott s az ásatásokról szóló beszámolók folyóiratokban és önálló monográfiákban könyvtárnyi anyagot tesznek ki. Ennek a hatalmas anyagnak az áttekinthető rendszerezését adja Jirku könyve.

Jirku professzor az ókeleti kultúra kiváló kutatója és ismerője. Több ízben járt kutató úton Szíriában és Palesztinában, s mint szemtanú ismeri azokat a helyeket, ahol az ásó nyomán napvilágra kerültek az eltemetett múlt — többek közt a bibliai kor — emlékei.

Könyvében először is bevezető jelleggel közli az ókori keleti történelem általánosan elfogadott kronológiai beosztását (1. fejezet), ami a továbbiakban a történeti tájékozódásnál szükséges. Azután az ásatások munkájáról ad történeti áttekintést (2. fej.), amit egy térképvázlat tesz szemléletesebbé. Majd Szíria—Palesztina történetének a főbb vonalait vázolja fel (3. fej), ahogyan az a leletek alapján megrajzolható. Különösen a kőkorszak emlékeivel foglalkozik itt, amit az indokol, hogy az emberiségnek erre az őskorára nézve éppen Palesztina szolgáltatott fontos leleteket. — A könyv ezután bocsátkozik a részletekbe. Ismerteti az ún. matériális kultúra képét, amint az a lakás, építkezés, ruházkodás, használati eszközök, fegyverek napvilágra került emlékeiből megrajzolható. Az 5. fejezet az egyik legterjedelmesebb és legalaposabb: a szellemi kultúrát tárgyalja. Ismerteti az írás különféle válfajait: nem kevesebb, mint kilencféle írásrendszer emlékei kerültek elő Szíriában és Palesztinában. Ezen a területen született meg az első abc-rendszer, amely kétféle írásbeli formában öltött festet, egyik a ras-samrai ékjeses, másik az ósémíta betűírás. A szépirodalommal foglalkozva bemutat a szerző teljes terjedelemben két rassamrai eposzt, a Keret királyról és a Dánielről szólókat (Hadd jegyezzük itt meg zárójelben, hogy a rassamrai szövegek kiváló kutatója volt a nemrég elhunyt magyar Aitsleitner professzor, aki e mitologikus és kultikus szövegeket német fordításban közzé is adta 1959-ben, az Akadémiai kiadó révén.) — A 6. fejezetben Jirku a képzőművészet emlékeit tárgyalja. Elefántcsont, fajánsz és fémtárgyak, pecsétnyomók, továbbá agyagedények, szobrocskák mellett érdekes rajzok, sőt falfestmények is kerültek elő, még pedig az utóbbiak igen régi korból, a neolitik és a rézkőkor idejéből. — A 7. fej. a halottak világát tárgyalja. Ez a terület azért nevezetes, mert a sírok, koporsók és a holttest mellé helyezett különféle tárgyak nemcsak a matériális kultúra emlékeit gazdagítják, hanem átvezetnek a vallásos képzetek világába. A temetkezésnél semmi sem történik önmagáért, mindennek van valami vallási háttere, legyen az a holttest elégetése, vagy valamilyen égtáj irányába fordítása, a sírkamra berendezése, a halottnak „útravalóval” ellátása. — Végül a 8. fejezet az istenek világába vezet. Istenszobrok, oltárok, kultikus oszlopok (maccebák), tömjéntartók stb. illusztrálják a sémita vallásról és kultusról ismert képet. Ízelítőt kapunk a rassamrai Baál-mítoszokból is. — Igen jó szolgálatot tesznek miniatűr formátumukban is a könyv végén található képes illusztrációk, a tárgyalt matériális kultúra minden vonatkozásában.

Jirku professzor könyve lehető rövidre fogott összefoglalása a szíriai-palesztínai archeológiai anyagnak. Áttanulmányozása két szempontból lehet hasznos. Egyrészt fölkelti érdeklődésünket és kedvet csinál ahhoz, hogy egyes részleteknek alaposabban utána olvassunk; a könyv utaló jegyzetei ebben pontos útbaigazítást adnak. Másrészt pontos rendszerezése segít abban, hogy az archeológiai olvasmányaink során előforduló

anyagi és szellemi objektumokat történeti és tárgyi vonatkozásban a maguk helyére tudjuk sorozni. Dr. Tóth Kálmán